

Клавдія Михайлівна СОКОЛЕЦЬКА,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального та адміністративного права
юридичного факультету Одеського національного морського університету, Одеса, Україна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Держава періодично приймає закони, які направлені на протидію корупції. Низка таких законів були прийняті у період 1995 і 2011 роках, а до останнього закону про боротьбу з корупцією, майже до 27.03.2014 року, були прийняті 10 доповнень та коментарів Конституційного суду. Але, незважаючи на прийняті законодавчі акти, корупція в країні постійно збільшується. Про це свідчать результати дослідження компанії «Барометр Світової Корупції» від Transparency International та Gallup International Association. За їх даними, українці найчастіше сплачують хабарі при отриманні послуг в правоохоронних органах (49 %) та медичних установах (41 %). Крім того, зростає тенденція хабарництва і в інших сферах. Зокрема, не рідко українці дають хабарі в освітніх закладах (33 %), земельних службах (25 %), реєстраційних та дозвільних службах (22 %), судах (21 %), податковій (18 %), комунальних підприємствах (6 %). Крім цього, згідно з дослідженням, найкорумпованішою сферою визнано судову (66 %), а за якою слідує: правоохоронні органи (64 %), державна служба (56 %), сфера охорони здоров'я (54 %), парламент (53 %), політичні партії (45 %), освітня система (43 %), бізнес (36 %), військова сфера (28 %), ЗМІ (22 %), релігійні інституції (21 %), громадські організації (20 %).

На початку 2015 року державою почалося формування правового поля (реформа) протидії та боротьби з корупцією, а також теоретичне та наукове визначення поняття корупції. Всупереч популярним гаслам і обіцянкам політиків як «перемогти корупцію», таку функцію антикорупційна реформа не несе, оскільки завдання вважається невиконаною. Кінцева мета реформи в тому, щоб корупція не створювала ризиків національній безпеці і не була бар'єром для сталого економічного розвитку України.

У 2015 році був створений ряд спеціалізованих антикорупційних органів. Очікується, що вже в 2016 році вони продемонструють наочні результати своєї роботи. До антикорупційних органів в Україні, згідно чинного законодавства, відносяться наступні органи.

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) – перший і єдиний з нових прикладних антикорупційних органів, який з призначенням спеціального антикорупційного прокурора приступив до роботи.

Спеціальна антикорупційна прокуратура. На Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, створену у вересні 2015 року в структурі ГПУ, покладено обов'язки з нагляду за розслідуваннями НАБУ, а також підтримка державного обвинувачення та

представництво інтересів українців і країни за злочинами, пов'язаними з корупцією.

Національне агентство по запобіганню корупції. Не менш важливий для боротьби з корупцією орган – НАЗК. Завдання НАЗК – перевіряти правдивість даних в деклараціях чиновників та відповідність доходів їх стилю життя. При виявленні порушень в деклараціях матеріали будуть передавати в НАБУ.

Державне бюро розслідувань (ДБР). 12 листопада 2015 року Верховна Рада прийняла закон про створення Державного бюро розслідувань. Закон набуде чинності з дня утворення Кабінетом Міністрів Державного бюро розслідувань, але не пізніше 1 березня 2016 року.

Відповідно до закону, ДБР буде розслідувати кримінальні справи, пов'язані з діяльністю організованих злочинних угруповань, а також працювати з тими злочинами, покарання за які передбачає довічне позбавлення волі. Також бюро буде займатися випадками тортур в правоохоронних органах і військовими злочинами. Воно зможе залучати до відповідальності суддів, прокурорів, міністрів, нардепів та інших чиновників вищого ешелону влади, а також розслідувати злочини в НАБУ та антикорупційної прокуратурі. Гранична чисельність бюро розслідувань – 1500 чоловік.

Національна рада з питань антикорупційної політики. Крім органів, покликаних безпосередньо запобігати корупції, карати за неї і компенсувати втрати, в Україні створена рада, який повинен оптимізувати антикорупційну стратегію і оцінювати її ефективність. Це консультативно-дорадчий орган при президенті, а до складу ради входять як представники влади, так і бізнесмени, і члени громадянського суспільства.

У якості інформаційно-аналітичної допомоги, шановним адвокатам, нами запропоновані дуже цікаві моменти у законодавстві, у частині протидії корупції. Отже в Україні існують спеціально уповноважені **суб'єкти** у сфері протидії корупції, яким є: 1) прокуратура; 2) національна поліція; 3) національне бюро розслідування; 4) національне антикорупційне бюро; 5) національне агентство з питань запобіганню корупції.

З метою реалізації своїх функцій вказані органи визначають свою організаційно-правову діяльність у виявленні наступних **форм корупції**: 1) одержання неправомірної вигоди державним службовцем або службовцем місцевого самоврядування; 2) прийняття неправомірної вигоди чи обіцянки/пропозиції для себе чи інших осіб; 3) обіцянка/пропозиція надання неправомірної вигоди

особі до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей (ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції»).

Дії вказаних органів поширюються на: 1) осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (наприклад, Президент України, генеральний прокурор, народні депутати, професійні судді, поліцейські); 2) осіб, які прирівнюються до уповноважених державою функцій (аудитори, нотаріуси, оцінювачі, експерти, арбітражні керуючі, третейські судді тощо); 3) на осіб, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарчих обов'язків (ст.3 Закону України «Про запобігання корупції»).

КК України у ст. 365-2 (зловживання особами, які надають публічні послуги та 368-4 (підкуп особи, яка надає публічні послуги). Вони не є державними службовцями, вони не є посадовими особами та особами місцевого самоврядування (наприклад, медичні та науково-педагогічні працівники тощо).

Крім цього законодавством обмежено одержання подарунка, якщо вартість їх не перевищує одну мінімальну зарплату на день прийняття подарунка (січень–квітень – 1378 грн; травень–листопад – 1450 грн; грудень–1550 грн), сукупна вартість подарунків, отриманих від однієї особи протягом року не перевищує двох прожиткових мінімумів (на 1

січня 2016 року – 1378 грн) (ст.23 Закону України «Про запобігання корупції»).

Згідно з вказаною норми, у разі надходження «корупційної» пропозиції **потрібно невідкладно:** а) відмовитись від пропозиції, б) ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію, в) залучити свідків, г) письмово повідомити керівництво та спеціально уповноважених у сфері протидії корупції. Крім цього, у разі виявленні у службовому приміщенні вказаного майна негайно повідомити керівництво та скласти акт виявлення вказаного майна або подарунка. Статті 28–36 Закону України «Про запобігання корупції» визначають що таке конфлікт інтересів (реальний та потенціальний) і які існують заходи щодо їх врегулювання.

Цікавим є визначення законодавцем особи, яка надає допомогу у запобіганні та протидії корупції, який називається **викривач**. Згідно до ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції» викривачі та члени їх сімей перебувають під захистом держави (їм можлива зміна документів, заміна зовнішності, переселення в інше місце, заміна місця роботи, видача засобів індивідуального захисту та інше).

У підсумку зазначається, що в Україні діє єдиний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. Він формується та ведеться Національним агентством з питань запобігання корупції в порядку ст. 59 Закону України «Про запобігання корупції».

Одержано 14.02.2017